

УДК 811.161.2:378

Інна Миколаївна ГОЛОПІЧ,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В УКРАЇНІ

За останні півтора року, в умовах повномасштабної війни, в українському суспільстві спостерігається зростання національної свідомості, вироблення нового погляду на українську культуру й рідну мову. Особливого значення набуває процес формування національно-мовної особистості, оскільки національно-марковане слово як вербальний знак та вся знакова система виступають могутнім чинником відображення дійсності в її національному вираженні. На ґрунті національної мови створюються поняття, що визначають лінгвістичну картину світу, відбувається важливий процес самоідентифікації особистості щодо приналежності до української нації.

Сучасна мовна особистість повинна знати українську мову, вміти творчо самовиражатися, пропагувати її, захищати й розвивати, тобто ставитися до неї свідомо, з почуттям відповідальності за її долю. Всі ці якості краще формувати в особи з дитинства.

Зміст поняття «національно-мовна особистість» містить у собі поєднання трьох аспектів: лінгвістичного, комунікативного, культурологічного. Однак саме за допомогою мови в пам'яті людини закріплюються набуті знання про навколишній світ. Вона для особи є не тільки засобом спілкування, збереження й передачі інформації, історичного досвіду, а й засобом керування її поведінкою, стимулює індивідуальну й громадську свідомість людини, спонукає її до певних дій.

Розвиток людини відбувається в межах суспільства. Протягом століть людство переживало декілька етапів об'єднання у спільноти: рід, сім'я, народність, нація. І на кожному із цих етапів саме мова забезпечувала злуку спільноти, була засобом пізнання світу й передавання набутого досвіду, ставала одним з основних об'єднуючих факторів під час переходу суспільства до вищого рівня існування. Розвиток мовної особистості залежить ще й від рівня розвитку освіти, саме вона впливає на загальний, суспільно-політичний, економічний та соціально-культурний розвиток суспільства.

Варто зауважити, що сформувати національно-мовну особистість неможливо без оволодіння нею літературними нормами рідної мови на фонетичному, лексичному й граматичному рівнях, оскільки мова, її унормовані особливості є необхідною складовою культури. Це формування має відбуватися на психолого-педагогічній основі, оскільки за допомогою психологічних здібностей і завдяки їх розвитку в школі, зокрема під час вивчення мови, розвивається головна здатність мовної особистості - здатність до комунікативних дій.

Нині великий вплив на розвиток мовної особистості має авторитет української мови на міжнародній арені. Із початком загарбницької війни в Україні 24 лютого 2022 року, наша мова стала символом боротьби за незалежність і найбільшим трендом на Duolingo, де її почали вивчати в різних країнах світу понад 1,3 мільйона людей. Визнання української мови на міжнародній арені сприяє підвищенню її соціальної значущості в суспільстві.

Однак, основними чинниками, що впливають на формування національно-мовної особистості є соціолінгвістичні, психолого-педагогічні й культурологічні. Також важливою є ефективна мотивація навчання державною мовою, що забезпечує успішне вирішення завдань гуманітарної освіти, спрямованої на загальне піднесення духовності, виховання української ментальності, любові до рідної мови, що інтегрує в собі розум й естетику нації, відстоює у віках народні звичаї, традиції, моральні цінності, і з'єднує сучасне народу з його минулим і майбутнім. *Одержано 29.10.2023*